

ЛЕКЦІЇ ПРОФЕСОРА ВАРШАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ д-ра АДАМА ЛУКАШЕВИЧА

За сприяння Посольства Республіки Польщі в Інституті сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАНУ та Інституті археології НАНУ відбулися лекції керівника археологічної місії Центру середземноморської археології Інституту археології Варшавського університету професора, д-ра габ. Адама Лукашевича.

Перша лекція, що відбулася 18.04.2012 в Інституті сходознавства як спільний науковий семінар Інституту сходознавства ім. А.Ю. Кримського та Інституту археології НАНУ, мала назву “Від Александрії до Долини царів. Дослідження Польського центру середземноморської археології в Єгипті”. На лекції була присутня радник Посольства Республіки Польщі в Україні, керівник реферату з питань науково-освітньої співпраці пані Анна Кузьма.

Лекцію присвячено огляду результатів досліджень польських археологів на території Єгипту за останні п’ятдесят років. Зокрема, подано інформацію про розкопки, реконструкцію, дослідження матеріалів та їхню публікацію, які Центр веде на теренах Єгипту. Одна з найперших місій центру була здійснена на території стародавнього Едфу, де розкопки велися разом з Інститутом французької археології в Каїрі. Польський центр археології також проводить розкопки коптського монастиря в Наклуні (Неклоні) у Фаюмі, єгипетського укріплення в Телль ель-Ребата у Ваді Тумілят.

На території величезного комплексу некрополів у Саккарі Польський центр середземноморської археології веде роботи в секторі на захід від піраміди Джосера. Тут була відкрита гробниця періоду Давнього царства, що належала Мерефнебефу, та інші поховання цього періоду. Розкопки на території поблизу храму богині Гатгор у стародавньому місті Дендера увінчалися відкриттям пекарні часів Першого перехідного періоду.

Центр проводить багаторічне дослідження та здійснює реставраційні роботи в районі стародавніх Теб, зокрема в храмі Тутмоса III в Карнаці, розкопки та реставрацію храму цариці Гатшепут у Дейр ель-Бахрі. Особливу увагу було приділено результатам дослідження гробниці Рамсеса VI в Долині царів, яка в більш пізні часи, особливо за птоlemeївського та римського періоду, стала місцем паломництва як гробниця легендарного царя старовини Мемнона. Внаслідок вшанування цього культу в гробниці, окрім розмаїття надписів періоду Рамесидів, з’явилися графіті, зокрема графіті грецькою мовою, які є цінним джерелом інформації щодо релігійних уявлень стародавніх мешканців та відвідувачів Єгипту.

Також пан професор А. Лукашевич коротко представив результати розкопок, які Центр середземноморської археології веде на теренах інших країн Передньої Азії та Африки, зокрема римсько-візантійської стоянки в Шімі (Ліван), цитаделі в Донголі та фортеці і некрополя Макурія (стародавня Нубія, сучасний Судан), міста Птолемаїса (Толмета, Кіренаїка) в Лівії, стоянки III тисячоліття в Телль-Арбіді в Північній Месопотамії (сучасна Сирія). Лекція завершилась низкою запитань і обговоренням проблем, згаданих у доповіді.

Друга лекція відбулася в Інституті археології 19.04.2012, її тема стосувалась розкопок Польського центру середземноморської археології в межах центральної частини сучасного міста Александрії: “Відкриття в Александрії доби пізньої античності. Будівлі, написи та проблеми стародавньої історії”.

Польський центр середземноморської археології отримав концесію на ведення археологічних розкопок на місці колишньої англійської фортеці, яка була знесена в п’ятдесятих роках минулого століття, де планувалася сучасна забудова, але в процесі будівництва було виявлено залишки стародавніх будівель. Протягом наступних десятиліть цей майданчик залишався місцем археологічних розкопок і реставраційних робіт. На цій території були виявлені археологічні матеріали птоlemeївського періоду та в основному з римського та візантійського періоду. Найпершими були розкопані

римські бані, що, як з'ясувалось у процесі подальших досліджень, були зведені на місці більш ранніх будівель, які умовно названі "крипти" і які, можливо, були складами для зберігання продукції, найімовірніше вина.

Протягом декількох сезонів археологічних розкопок був розчищений театр, один із найменших за розмірами класичних грецьких театрів. Будівля згодом добудовувалась і перебудовувалась, на початку VI н.е. вона була накрыта куполом, який через півстоліття рухнув через конструкційну помилку чи якийсь великий природний катаклізм. Протягом багатьох років велися роботи з реконструкції та консервації решток цієї будівлі.

Окрім театру та римських бань, було розчищено міську площу, яка прилягала до театру, відновлено частину її архітектурного оформлення, як-от колони, а також будівлі жителів міста в прилеглих кварталах. На площу виходили будівлі, які можна ототожнити з гімнасієм, що діяв тут, напевне, від кінця IV століття. Це дозволяє припустити, що в одній із цих будівель могла б викладати знаменита жінка-філософ Іпатія Александрійська, хоча для остаточної аргументації цього припущення потрібно продовжити дослідницькі роботи.

У процесі розкопок було зібрано цікавий археологічний матеріал – кераміку, одну золоту монету, частину фресок, фрагменти епіграфічних надписів, графіті на стінах будівель греко-римського періоду. Ці матеріали, особливо надписи, дозволяють значно розширити знання дослідників про розвиток міста та про окремі історичні події періоду птолемеївської, римської чи візантійської доби, зокрема вони дозволили зробити висновок щодо існування змови проти римського імператора Цезаря Клавдія.

Як і попередня лекція, ця лекція закінчилась низкою запитань та змістовним обговоренням.

О.О. Романова